

Molde lufthavn, Årø, Molde kommune – vurderinger av naturverdier

Bakgrunn:

Området ble kartlagt 28.08.2013 av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning, i forbindelse med naturtypekartlegging av Avinor sine lufthavner. Siden det «kun» er påvist to naturtypelokaliteter av verdi lokalt viktig (C) rett på utsiden av lufthavnområdet er det ikke laget en egen BM-rapport i Avinor sin BM-serie.

Figur 1. Molde lufthavn på Årø ligger langs Fannefjorden, en nordøstlig sidearm til Romsdalsfjorden. Utsikten inn mot Romsdalen og fjellrekkene der utgjør en landskapsestetisk flott ramme for flyplassen, selv om litt skyer gjør det vanskelig å se på dette bildet. Foto: Geir Gaarder.

Metode:

Undersøkelsene omfatter biologisk mangfold, inkludert planter, dyr og naturtyper. Det er lagt særlig vekt på kartlegging av naturtypelokaliteter, dvs. spesielt viktige områder for biologisk etter DN-håndbok 13 (DN 2007), samt rødlistearter (Kålås mfl. 2010). Eventuelle viltlokaliteter er vurdert ut fra DN-håndbok 11 (DN 2000). Under feltarbeidet høsten 2013 ble hovedvekten lagt på naturtyper og

rødlistearter blant karplanter, lav, moser og sopp, mens informasjon om virveldyr (pattedyr, fugl mv) i første rekke baserer seg på eksisterende kunnskap.

Feltarbeidet ble utført ved dels å kjøre rundt i kantene av baneområdet innenfor sperregjerdet, og ta stikkprøveundersøkelser på alle sider av området. Spesielt ble det da søkt etter rester av strandengflora i vest, sørøst og øst, samt muligheter for engflora, særlig i nordøst og øst. I tillegg ble areal rett på utsiden av sperregjerdet befart, både langs nedre deler av Årøelva og fjorden på utsiden i vest og beitemarkene i øst.

Det var stort sett pent vær og lite vind under feltarbeidet. Tidspunktet vurderes som godt egnet til å fange opp karplanter, lav og moser, og dels også marklevende sopp. Det var for seint på sesongen til å registrere hekkende fugl.

Når det gjelder eksisterende kunnskap så foreligger et par nyere rapporter fra området (Gustad 2012, Gaarder 2012, Aas 2012) som omhandler både fugl og annet biologisk mangfold, og disse utgjør viktigste bakgrunnskilder. I tillegg er det gjort enkle kontroller av Naturbase, Vassdragsatlas og Artskart. For historikken til lufthavna vises det til Hovde (2012).

Resultater:

To verdifulle naturtypelokaliteter var påvist på forhånd i forbindelse med naturtypekartlegging av indre Arø (Gaarder 2012), mens ingen nye naturtypelokaliteter ble registrert under feltarbeidet i 2013.

Generell områdebeskrivelse:

Innenfor lufthavngjerdet er det så godt som utelukkende forstyrret mark og kunstmark bestående av kunstmarkseng, asfalterte areal, gruslagte eller bebygde areal. Det er nå delvis i ferd med å reetablere seg mer naturlig vegetasjon enkelte steder, dvs. over tid kan enkelte erstatningsbiotoper dannes. I nordvest gjelder det for forstrandvegetasjon, der det lokalt ble funnet mye saftmelde, samt mer sparsomt med arter som strandkjempe, skjørbuksurt og melder (trolig tangmelde).

I øst begynner det å bli tendenser til driftvollvegetasjon, med arter som klengemaure. Samtidig har det her kommet inn en fremmed art som hagelupin.

Mot Indre Årø gård er det en del engareal med ekstensivt utnyttet kunstmarkseng som gradvis vil kunne gå over til å bli kulturmarkseng (det skal dels være kulturminner i form av gamle gravhauger her). Dels finnes det her tørrbakkevegetasjon med innslag både av marklevende lav og naturengarter som kystgrisøre, legeveronika, smalkjempe, tiriltunge, jonsokkoll, bråtestarr, prestekrage og hårsveve. Fravær av beitemarkssopp under kartleggingen og fortsatt noe preg av forstyrret mark medfører at det likevel ikke ble funnet grunnlag for å avgrense noen lokalitet her.

På engpregede areal dominerer kulturmarks- og kunstmarksplanter. Det ble likevel ikke funnet gamle kulturmarksenger og de fleste kunstmarksengene var også artsfattige, selv om enkelte begynner å nærme seg betegnelsen ekstensivt utnyttet kunstmarkseng. Naturengarter som kystgrisøre (stedvis mye), samt mer spredt med engfrytle, tepperot, smalkjempe og tiriltunge var her typisk. I tillegg diverse mer trivielle engplanter som rødsvingel.

Figur 2. Nyetablert forstrandmiljø med stor bestand av den regionalt uvanlige arten saftmelde, i nordvestre hjørne av lufthavna, nær inntil utløpet av Årøelva. Foto: Geir Gaarder.

Figur 3. Nyetablert driftvoll i sørøst med innslag av noe hagelupin samt mer stedeagne arter som klengemaure. Foto: Geir Gaarder.

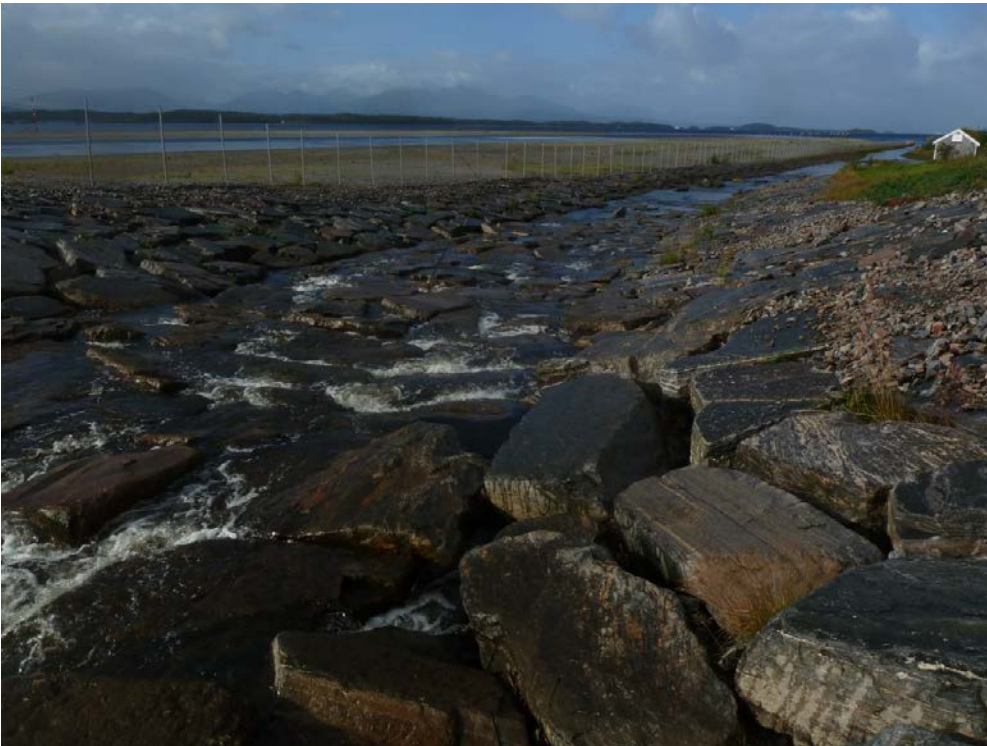

Figur 4. Magre tørrbakker med innslag av bl.a. noe reinlav og en del naturengplanter i bakkene mellom Indre Årø gård og bygningene på lufthavna. Foto: Geir Gaarder.

Utenfor lufthavngjerdet går lufthavnområdet direkte over i sjøen i sør og dels øst og vest. I østre deler ligger det ei beitemark inntil, der sentrale deler er avgrenset som naturtypelokalitet, se separat beskrivelse. Videre mot vest er det dels kunstmarksenger og dels gårdsanlegget på Indre Årø (se også separat beskrivelse).

Årøelva munner ut ved lufthavna og er delvis omlagt nederst av hensyn til anleggene på lufthavna. Elva renner nå ut i ei lita bukt på nordvestsiden av lufthavna og det er bla. bygd små terskler. Det går opp både laks og sjøørret i elva (Vassdragsatlas). Noe deltaområde av betydning er det ikke ved utløpet. På nordsiden av elva er det dels kunstmark med hager og rester av gamle enger og nordvest for elveutløpet litt små strandengrester og driftvoller, sammen med noen naust. Strandengrestene inneholder arter som rustsivaks, saltsiv, fjæresauløk, strandkryp, strandstjerne, skjørbuksurt, strandrug, gåsemure og strandkjempe, men dekker for små areal til å registreres som verdifull naturtype. Også en fremmed art som solsikke ble funnet her.

Når det gjelder dyre- og fugleliv vises det her primært til beskrivelsene til Gustad (2012) og Aas (2012). Under eget besøk i 2013 ble det registrert sandlo inne på området, samt et par små flokker med stær og noen piplerker. Det foreligger trolig mange interessante fugle-observasjoner fra området rundt lufthavna gjort på 1970- og 80-tallet (en del er publisert i fylkesfugletidsskriftet Rallus), men som følge av de store inngrepene som er gjort på og inntil lufthavna de siste 20 årene er disse observasjonene lite representative for naturverdiene her nå.

Figur 5. Årøelva inntil lufthavna med utløpet i sjøen i bakgrunnen. Foto: Geir Gaarder.

Figur 6. Strandengfragmenter rett på nordøstsiden av utløpet av Årøelva i sjøen. Foto: Geir Gaarder.

Figur 7. En liten holme og strandfragmenter på sørsiden av lufthavna. Slike holmer kan til en viss grad ha funksjon som hvileplass for fugl. Foto: Geir Gaarder.

Fremmede arter:

Slirekne, antatt parkslirekne, ble registrert med enkelte eksemplarer inntil sperregjerdet mot beitemarka i nordøst. Hagelupin forekommer sparsomt med spredte eksemplarer i engkanter og nyetablert driftvoll inne på lufthavna flere steder. Rynkerose ble registrert med et par eksemplarer nær avgangs-/ankomsthallen. Både parkslirekne, hagelupin og rynkerose er oppført i kategorien «svært høy risiko» i svartelista (Gederaas mfl. 2012). Platanlønn (svært høy risiko) vokser på Indre Årø gård, men ble ikke funnet innenfor lufthavngjerdet. Solsikke (ikke vurdert på svartelista) ble observert i driftvoll nordvest for lufthavna.

Figur 8. Hagelupin på grusdekt areal i nordvest, dvs. nær utløpet av Årøelva. Foto: Geir Gaarder.

Figur 9. Et par skudd av slirekne, antatt parkslirekne, inntil lufthavnjerdet i nordøst. Foto: Geir Gaarder.

Figur 10. Et par solsikker spirte dette året i driftvoll inn mot riksvegen nordvest for lufthavna. Dette er en tilfeldig art som ganske sikkert ikke klarer å etablere stabile bestander i området, i motsetning til de andre fremmede arter som ble funnet (platanlønn, hagelupin og parkslirekne). Foto: Geir Gaarder.

Skjøtsel og hensyn:

Det viktigste tiltaket vil være å legge til rette for at naturverdiene knyttet til Indre Årø gård blir bevart. Dette innebærer i praksis at innslaget av grove og gamle varmekjære edelløvtrær som ask, alm og eik (men ikke platanlønn, blodbøk eller fremmede bartrær) opprettholdes og helst også økes i nærområdet til flyplassen (for eksempel ved tilplanting med slike på og inntil parkeringsplassen). Videre at beitemarka øst for gården og inntil lufthavngjerdet blir holdt godt i hevd også i framtiden, med beite av husdyr og ingen gjødsling eller jordbearbeiding av marka. Det bør være sparsom trevegetasjon der, og helst begrenses til spredte kratt av hassel.

Innenfor og inntil sperregjerdet på lufthavna bør fremmede og svartelistede arter fjernes, slik som parkslirekne og hagelupin, slik at disse ikke får etablere problematiske bestander. Engbakkene øst for hovedbygningene bør slås årlig. For at disse skal kunne utvikles til verdifulle slåtteeenger/kulturmarksenger, må det ikke gjødsles, og graset må fjernes etter slått. Gras som ikke samles opp og fjernes vil kunne gi en gjødslingseffekt som vil kunne motvirke at det utvikles verdifull og artsrik engvegetasjon. En bør være også forsiktig med å benytte beitepusser, da den kutter opp graset slik at det blir vanskeligere å samle opp.

Figur 11. Matblekksopp på kunstmarkseng inne på rullebaneområdet. Foto: Geir Gaarder.

Figur 12. Årøelva mellom parkeringsplassene ovenfor lufthavnområdet. Elva er sterkt påvirket av inngrep også her, men det er i ferd med å etablere seg litt naturlig vegetasjon, slik at naturmangfoldet på sikt kan få et delvis naturlig preg. Et par stokkender ble sett her under befaringen i 2013. Foto: Geir Gaarder.

Figur 13. Hårsvever i tørrbakkene øst for ankomst-/avgangshallen. Hvis forvaltningen av arealene er god kan det reetablere seg en del verdifullt biologisk mangfold her i framtiden. Foto: Geir Gaarder.

Kilder:

DN 2000. Direktoratet for naturforvaltning. Viltkartlegging. DN-håndbok 11-2000 (revidert internettversjon 2000).

DN 2007. Direktoratet for naturforvaltning. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN håndbok 13-1999. 2 utgave 2007.

Gustad, J. R. 2012. Vurdering av fly-/fuglproblematikk ved Molde lufthavn, Årø. Rapport, 8 s.

Gaarder, G. 2012. Naturtypekartlegging på gnr/bnr 34/1 Indre Årø i Molde kommune. Miljøfaglig Utredning notat 2012:38. 10 s.

Gederaas, L., Moen, T. L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K., 2012. Fremmede arter i Norge - med norsk svarteliste 2012, Trondheim: Artsdatabanken.

Hovde, W. 2012. Molde lufthavn, Årø, 40 år. Fotouniversitetet AS, 216 s.

Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Aas, C. K. 2012. Rapport fra ornitologisk besøk ved Molde lufthavn 2. Februar 2012. Notat, 4 s.

Vedlegg:

1. Indre Årø

Naturtype	Parklandskap
Utforming	Allé (50 %), parklandskap (50 %)
Mosaikk	-
Verdisetting	Lokalt viktig (C)

Innledning:

Lokaliteten er beskrevet av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning 02.01.2014, basert på eget feltarbeid 29.09.2012 (Gaarder 2012). Kartleggingen ble gjort på oppdrag fra grunneierne Svanhild og Wollert Dankert Krohn.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger på østsiden av Molde by, like ovenfor Molde lufthavn rundt tunet til gården Indre Årø. Den omfatter noen store trær i et inngjerdet beite inntil gårdshagen, noen trær på tunet og ytterligere noen trær i nedre deler av alléen ned til gardsbruket. En del areal uten spesiell naturverdi (primært kunstmark i ulike former) er inkludert av arealmessige årsaker, i praksis anslått til ca. 60 %. Ei stor blodbøk i hagen er ikke inkludert i lokaliteten siden dette er snakk om en innført art i regionen og det ikke ble sett indikasjoner på spesielle artsforekomster på treet. Det samme gjelder to store og gamle trær av platanlønn øverst i alléen.

Figur 14. Den grove og store eika i alléen til høyre og et av asketrærne til venstre på bildet. Selv om eika trolig er bortimot 3 meter i omkrets, så har den ennå ikke utviklet noen hulrom eller særlig grov sprekkebark. Den virker fortsatt såpass vital at det kan gå mange ti-år før dette skjer. Foto: Geir Gaarder.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

På beitet står det tre almetrær og to bjørketrær, i gårdstunet to asketrær, samt i nedre deler av alléen to asketrær og ei eik. Et lerketre og noen unge trær av andre, innførte arter er inkludert, men er ikke vurdert å ha særlig naturverdi. Trærne står på kunstmarksarealer (gressplen, kantsoner mellom veg og dyrket mark, sterkt oppgjødslet og nedtrampet beite).

Artsmangfold:

Både ask (NT) og alm (NT) er rødlistet. Eika antas å være ei sommereik. Det ble ikke påvist spesielle arter på eika, bjørkene eller almetrærne. På den grove aska i tunet var det flere svært store fruktlegemer av flatkjuke. På den ene aska i alléen vokste bl.a. litt fløyelsglye og antatt skjellglye.

Fremmede arter:

Flere observert, inkludert platanlønn i nærområdet.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Størrelsen på eika (UTM 411450 6958684) ble ikke målt, men den er langt over 2 meter i omkrets i brysthøyde (snarere rundt 3 meter), og kan derfor i seg selv regnes som en verdifull naturtype, samt at slike eiker regnes som utvalgte naturtyper i henhold til forskrift etter naturmangfoldlova. Det ble ikke observert hulrom i eika. Stammen bar preg av å være soleksponert, men hadde ennå i liten grad utviklet grov sprekkebark. Begge asketrærne i alléen er middels til ganske grove og har skadde partier, uten å ha utviklet utpregede hulrom. Det var ei middelaldrende ask i tunet og ei svært grov (kanskje også nærmere 3 meter i omkrets), men bare et par meter høy (hoveddelen av stammen var nylig kuttet av, dels som følge av skader forårsaket av stormen Dagmar sist vinter), og bare deler av barken var intakt. Et bjørketre på beitet var dødt og stod nå som en gadd/høgstubbe, mens det andre bare virket noe svekket. To av almetrærne var forholdsvis grove, men det ene var helt dødt og det andre virket døende, som følge av barkgnag fra hester. Det siste almetreet der er middelaldrende og har bare mindre beiteskader. Det er plantet flere unge trær i alléen de siste par årene, men det dreier seg stort sett om fremmede arter.

Del av helhetlig landskap:

Molde har tidligere vært kjent for sin gode forekomst av store, gamle og grove parktrær, av ulike treslag. Særlig en lang askeallé har vært berømt, og knyttet til denne forekommer også gamle artsobservasjoner av til dels ganske sjeldne mosearter (særlig gjelder det sporebusthette *Orthotrichum rogeri* – en art som ikke er rødlistet i Norge, men en del andre europeiske land). Stormer, vegutvidelser og annen utbygging mv har redusert forekomsten av slike trær betydelig og det er i liten grad gjort spesielle artsfunn knyttet til gjenværende trær i nyere tid. Restene utgjør likevel fortsatt sannsynligvis et biologisk verdifullt element i dette området, og i så måte utgjør også trærne på Indre Årø en del av et større landskapselement.

Skjøtsel og hensyn:

Det bør umiddelbart settes opp en beskyttelse rundt de to levende almetrærne i beitehagen, trolig i form av et høyt nettinggjerd, for å stanse gnagingen fra hestene. For øvrig er det positivt om trærne får stå generelt ganske åpent og ikke utsettes for fysiske skader eller forurensning. Hvis det oppstår fare for at trær kan skade bygninger mv som følge av at de blir skadd eller døende, er det for naturverdiene en fordel om bare øvre deler blir hogd ned og ikke de nederste par metrene, slik det nettopp nylig har vært gjort med det store asketreet på tunet. Rekruttering av nye tun- og allétrær er samtidig ønskelig, men dette bør være av stedegne treslag som ask, alm, bjørk mv og ikke fremmede arter.

Verdisetting:

Lokaliteten får under litt tvil bare verdi som lokalt viktig (C). Trærne er til dels grove og gamle, men ingen spesielt sjeldne eller rødlistede arter ble påvist på dem, samt at flere av dem er døde/døende.

2. Indre Årø - beitemark

Naturtype	Naturbeitemark
Utforming	Frisk fattigeng
Mosaikk	
Verdisetting	Lokalt viktig (C)

Innledning:

Lokaliteten er beskrevet av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning 02.01.2014, basert på eget feltarbeid 29.09.2012 (Gaarder 2012), med supplerende kartlegging den 28.08.2013. Den første undersøkelsen ble gjort på oppdrag fra grunneierne Svanhild og Wollert Dankert Krohn, mens den siste undersøkelsen er gjort i forbindelse med systematiske kartlegginger av norske flyplasser, på oppdrag fra Avinor.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger på østsiden av Molde by. Den ligger på et flatt parti på gården Indre Årø som opprinnelig har grenset til sjøen, men grenser nå helt inntil Molde lufthavn i sør. Deler av beitemarka er i nordøst såpass gjenvokst med trær at den ikke er inkludert i lokaliteten, mens nordvestre og vestligste deler er så sterkt gjødselpåvirket at partiene der ikke er inkludert.

Figur 15. Det mest artsrike partiet i østre deler av lokaliteten har ganske tydelig preg av beitet kulturmarkseng med brukbare konsentrasjoner av beitemarkssopp. Foto: Geir Gaarder.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Beitemarka er i østre deler for det meste av frisk karakter, mens det er mer en veksling mellom frisk og fuktig/våt eng i vestre del, til dels preg av beitet myrkant i nordvest. Den virker for det meste å være av fattig til intermedier type og indikatorer på kalkrik mark ble ikke påvist.

Artsmangfold:

Naturengarter forekommer spredt til vanlig, som finnskjegg, tepperot, blåknapp, kornstarr, gulaks, geitsvingel og blåklokke. De mest myrlendte delene har også innslag av arter knyttet til fattig fastmattemyr, som torvull og stjernestarr. Det ble i 2012 gjort spredte funn av beitemarkssopp, med klart størst konsentrasjon i østre del, med artene silkerødspore (*Entoloma sericellum*)*, tjærerødspore (*Entoloma poliopus*)*, kjeglevokssopp (*Hygrocybe conica*), seig vokssopp (*H. laeta*), skjør vokssopp (*H. ceracea*), liten vokssopp (*H. inspisida*), kantarellvokssopp (*H. cantharellus*)*, liten mønjevokssopp (*H. miniata*), brunfokket vokssopp (*H. helobia*) og honningvokssopp (*H. reidii*) (arter merket med *ble funnet også i 2013). I 2013 ble i tillegg vorterødspore (*Entoloma papillatum*), blekskivet rødspore (*E. infula*) og blårandrødspore (*E. caesiocinctum*) påvist. Det er potensial for flere arter beitemarkssopp her, kanskje også rødlistede arter. For øvrig står det spredte, mindre trær av furu, bjørk og noen hasselkratt på beitemarka, samt litt einer. For øvrig ble det under besøket mer tilfeldig skremt opp en enkeltbekkasin (sikkert på trekk) fra fuktig eng i vestre del. I tillegg ble det i 2012 sett to finkefugler, enten tornirisk eller bergirisk (begge med status NT, manglende sikker artsbestemmelse skyldes litt lang observasjonsavstand og kort tid). Lokaliteten er godt egnet til næringsøk for begge disse artene.

Fremmede arter:

Ingen observert innenfor lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lokaliteten bærer preg av langvarig og gjennomgående ganske godt beitetrykk, trolig i første rekke av storfe (ungdyr). Enga virker svakt gjødselpåvirket, noe som også ble bekreftet av grunneier, men sannsynligvis svakest i kantsoner mot øst og nordøst. Den har tidligere vært delvis gjenvokst med glissen skog, som ble fjernet for noen år siden.

Del av helhetlig landskap:

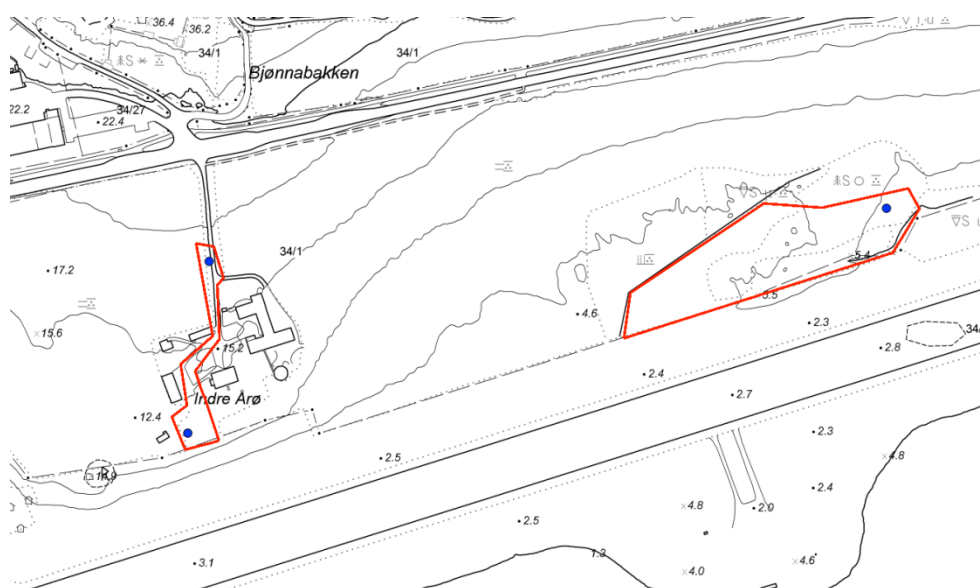
Biologisk verdifulle kulturmarker finnes hist og her i Molde kommune, men forholdsvis spredt og det er lite av slike i nærområdet til Årø. Lokaliteten har derimot sannsynligvis noe verdi som et ekstensivt benyttet halvåpent kulturlandskap i et ellers intensivt brukt kulturlandskap på østsiden av Molde by, særlig for en del fuglearter knyttet til slike miljøer.

Skjøtsel og hensyn:

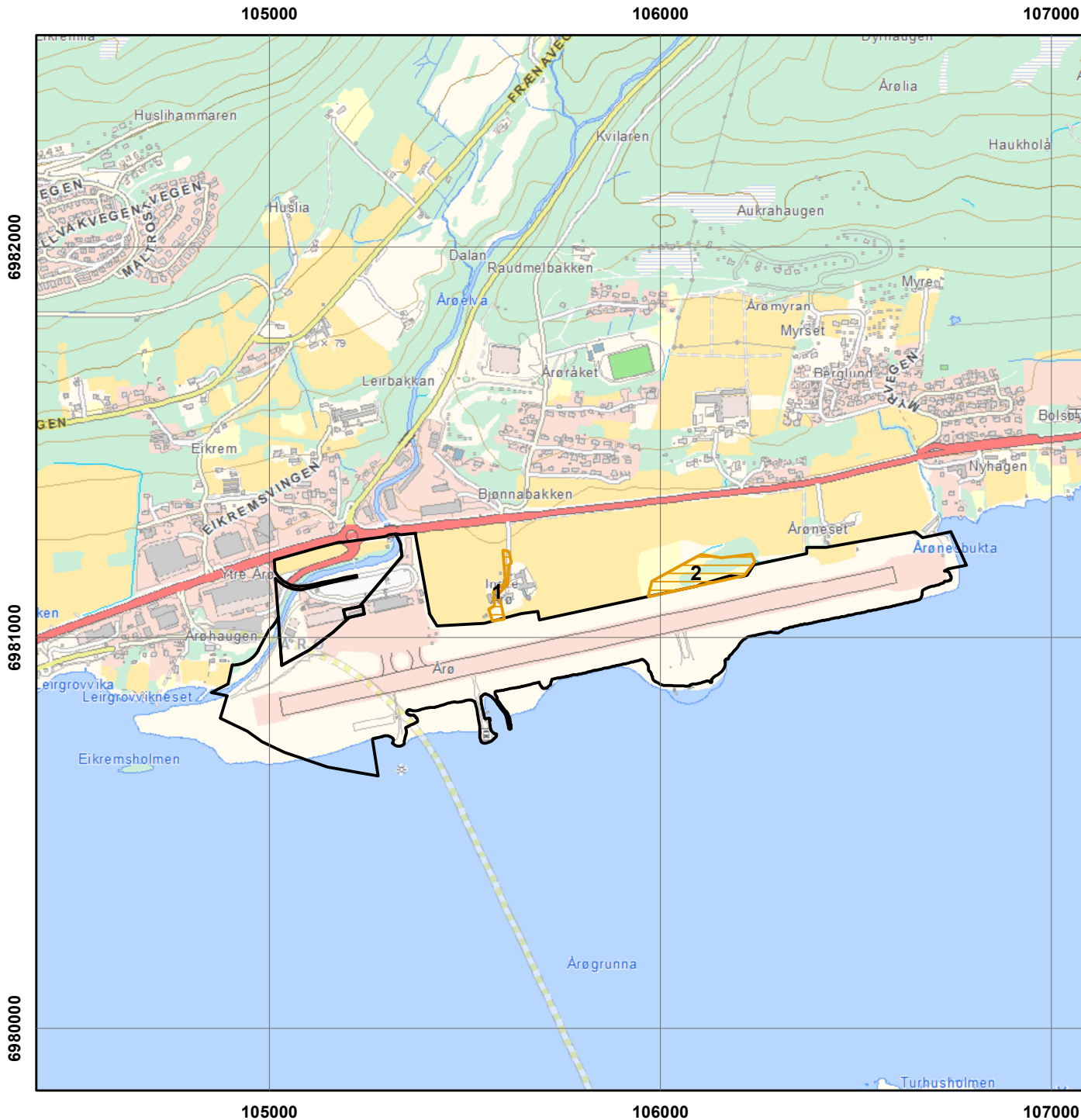
Det er viktig å opprettholde dagens gode beitetrykk. For å bevare og eventuelt styrke naturverdiene er det samtidig ønskelig at beitemarka ikke blir tilført annen gjødsel enn det dyrene selv bidrar med. Noen hasselbusker og enkelte trær på deler av enga kan være positivt for fuglelivet, men for øvrig er et forholdsvis åpent landskap det beste.

Verdisetting:

Lokaliteten fikk i 2012 under litt tvil bare verdi som lokalt viktig (C). Basert på verdimatrisa for naturbeitemark i 2013 så får lokaliteten lav vekt på areal (0,6 daa), antall habitatspesialister og rødlistearter, mens hevden gir middels vekt og tilstanden høy vekt. Ut fra dette opprettholdes, fremdeles under tvil, verdien lokalt viktig (C).

Figur 3. Avgrensning av lokalitetene vist på økonomisk kartblad slik de ble kartlagt av Gaarder (2012). Beitemarka i øst dekker et noe større areal enn det som er avgrenset, men de vestligste og nordvestligste delene er for oppgjødslet til å bli inkludert. I parklandskapet i vest er en del areal uten særlig naturverdi inkludert for å få en sammenhengende lokalitet. Blå prikker i vest angir lokalisering av almetrær (søndre prikk) og den store eika (nordre prikk), mens blå prikk i øst angir grovt hvor den største konsentrasjonen av beitemarkssopp ble påvist på beitemarka (og hvor bildet på figur 15 ble tatt).

MOLDE LUFTHAVN, ÅRØ

Biologisk mangfold

Naturtypelokaliteter

Lokalitetsnummer henviser til Avinors BM-notat 4-2013.

 Naturtypelokaliteter

 Eiendomsgrense

Lokalitetsnr	Naturtype	Verdi
1	Parklandskap	C
2	Naturbeitemark	C

Dato: 01.04.2014

Kartgrunnlag: N50, Avinors generelle avtale. Alle områder digitalisert med N5 bakgrunnsdata

Datum: Euref89 (WGS84)
Kartprojeksjon: UTM Sone 33

Målestokk
1:15 000

0 150 300M

